

DİLGE GÜNEY
1 GB ADALET

DİLGE GÜNEY

1 GİGABAYT ADALET

1 GB ADALET

© 2022, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. AŞ
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

YAZAR: Dilge Güney
EDİTÖR: Ümit Mutlu
SON OKUMA: Burhan Düzçay
KAPAK RESMİ: Mavisu Demirağ
KAPAK TASARIMI: Burak Tuna
GRAFİK UYGULAMA: Nilgün Koç

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Başkent Organize San. Bölgesi 22 Cad. No:6 Malıköy, Temelli/Ankara
Tel: 0312 284 18 14

Birinci Baskı: Eylül 2022 (2000 adet)

ISBN: 978-605-285-647-5
Yayınevi sertifika no: 45041
Matbaa sertifika no: 48083

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DİLGE GÜNEY

1 GİGABAYT ADALET

 tudem

Dilge Güney

1980 senesinde doğdu. Sekiz yaşında öykü yazmaya başladı ve öğrencilik hayatı boyunca yazmayı hiç bırakmadı. 2003 senesinde Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. 2008 senesinde oğlu dünyaya geldi, o zamandan itibaren çocuk kitaplarının büyüsüne kapıldı; böylece çocuklar ve gençler için yazmaya başladı. 2015 senesinde Nevzat Süer Sezgin'in Çocuk Edebiyatı Atölyesine katıldıktan sonra ilk kitabı yayımlandı. Mavi Yıldız isimli ilkgençlik romanı, 2018 yılı Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı Ödülü'nü aldı. 2020'de, Atatürk Üniversitesi Çocuk Gelişimi Açıköğretim Önlisans Programını tamamladı. 2021'de Düdüklü Tencere Orkestrası adlı dosyasıyla Muzaffer İzgü Çocuk Romanı Ödülü'nü kazandı.

İzmir'de yaşıyor. Araştırma yapmayı seviyor. Çocuk ve ilkgençlik edebiyatının yanı sıra çocuk haklarına, bilimkurguya, dünya mitolojilerine, farklı kültürlere ve deneysel edebiyata ilgi duyuyor.

Giriş

Yargıç Revan, bir eliyle gözlüğünü taktı; öbürüyle, boynunu iki öfkeli el gibi sıkıca kavrayan kravatını gevşetti. Arkasına yaslandı. Şakaklarını ovaladı. Sonra yan gözle önündeki ekrana bakarak, “Görgü tanığını dinleyelim,” emrini verdi.

Dışarıdaki kalabalığın içinden biri, ekranda “Tanık Saffet Sonat, duruşmaya bekleniyorsunuz” yazısı belirince yavaşça ayağa kalktı. Ceketinin önünü ilikledi ve üç büyük adımda duruşma salonuna vardı.

Kapıdan neredeyse eğilerek geçmek zorunda kalan Saffet’i gören Avukat Ferda, kendini tutamadı, “Aa, amma da uzun!” deyiverdi.

Gerçekten de elli senelik ömründe gördüğü en uzun insana bakıyordu. Saffet’i o sabah alnında beliren zamansız sivilce kadar sinir bozucu bulmuştu. İnsan bedenindeki her türlü aşırılıktan rahatsız olurdu. Belki de bu yüzden robotlara hayranlık duyuyordu. Onlar hep olması gerektiği gibi kalırdı. Kilo almaz, zayıflamaz, sivilcelenmez... İş arkadaşları, zaman zaman onun makinelere imrendiğini, hatta robot olmaya özendiğini bile düşünürdü. Yani bir teknoloji devinin haklarını savunması tesadüf değildi.

Saffet, salondaki tanık bölmesinde yerini aldığı anda heyecanlıydı. Yargıç neler gördüğünü sorunca, önce derin derin soluyup

kendini sakinleştirmeye çalıştı. Kısmen başardı da. Sonra anlatmaya başladı:

“Sabahın erken saatleriydi, yedi civarı. O iki oğlanı bisikletçinin önünde gördüm. Sokak boştu. Bir bisikleti çekiştiriyorlardı. Ne yapıyorsunuz demeye kalmadı, biri diğerini itti. Şu kara oğlan yere düştü.” Sanık kürsüsünde oturan Ethem’i işaret ediyordu.

Ethem için uzun zaman sonra yeniden sanık sandalyesine oturmak kolay değildi. Bacaklarının üstünde duran sıkı, uzun parmaklarına baktı. Dizlerini sıktı. Derin bir nefes almak istedi ama başaramadı; ip gibi incecik bedeninin tam ortasında oluşan şişlik hemencecik kayboldu. Mahkeme salonundaki hava öyle kasvetliydi ki göğsünde takılıp kalıyordu. Çıkıp gitmek, bisiklet sürmek istiyordu. O zaman nefesi bir yol bulur, ayak parmaklarına kadar giderdi.

Tanık Saffet etrafına bakındı. Gözü Meto’yu arıyordu ama bulamadı.

“Diğer oğlan sarışındı. Yakışıklıydı. Hâli vakti de yerinde gibiydi, üstünden başından öyle anladım. Ben zaten önce hiç hırsızlık getirmediyim aklıma. Akran kavgası dedim. Robotmuş meğer o! Aklım ermedi doğrusu, sonra televizyonda duydum da hanımla çok şaşırdık. Ünlüymüş üstelik! Araya girmeyi de istedim ama sabah sabah başımı belaya sokmayayım diye düşündüm. Mecburen yürüyüp gittim. Orası turuncu bölge ne de olsa...”

1

Şehre tepeden bakacak olursanız, koca bir beton yığını görürsünüz. Kuzeydeki dağlık alan ve şehir parkı dışında neredeyse hiç yeşillik yoktur.

Şehrin siyasi haritasına bakacak olursanız, çizilen sınırların bir at başını andırdığını görürsünüz. Haritada, atın sağ gözüne denk gelen baraj gölü de bu hissi güçlendirir. Sanki koca şehir satranç tahtasından kaldırılıp ülkenin göbeğine bırakılmıştır. Halk arasında da çokça esprisi yapılır.

Şehrin haritasına polis ekranından bakacak olursanız, başı yeşil, yeleşi turuncu çizgilerle kaplı bir at başı görürsünüz. Yeşiller, devletin, teknolojik gücünü kullanarak rahatlıkla izleyebildiği cadde ve sokaklardır. Yetkili memur, parmağıyla dokundu mu, o anda ve yakın geçmişte orada neler olduğunu görüntüleyebilir. Sakinleri de genellikle bunu bilir ve bu sayede suç oranı oldukça düşüktür. Bazen o sokakları izleyen kamera bozulur, kimi zaman çalınır. Hatta birilerinin sulu şakaları yüzünden servisdışı kaldığı da olur. Sorun giderilene kadar, bu bölgelerin çizgisi turuncu kalır.

Oysa bazı yerlerin rengi hep aynıdır. İşte şehrin doğusu, yani atın yeleşi böyledir. Yıllar var ki daima turuncudur burası. Aslında tek cadde ayırır iki bölgeyi. Bir yanda apartmanlar,

gökdelenler yükselirken öte yana geçince birden güdükleşir şehir. Yaşlanır, kamburlaşır, içine kapanır. Buraları izleyemezsiniz. Kendine has, yazılı olmayan kuralları vardır. Devlet, suskunluğuyla bu kuralların altına imzasını atmış, böylelikle turuncu bölgede kanunsuzluğu kanunlaştırmıştır. Polis de turuncu bölgede olay çıktığında oraya robopolis yollamakta çekimser kalır. Çok iyi bilinir ki, içeri giren her pırıltılı şey gibi teknolojik aletler de turunculaşır orada: Ya sökülüp satılır ya kırılıp dökülür.

İşte tüm bu olayların başladığı bisikletçi dükkânı da, at başının güney doğusunda, turuncu bölge sınırında; yeşilden turuncuya yakın zamanda dönen bir sokağın köşesindeydi. Yolun karşısındaki elektrik direğine iliştirilmiş, olay ânını görüntüleyebilecek tek kamera haftalar önce çalınmıştı. Hem de on dokuzuncu kez... Hatta tam o sırada, genç yaşında, teknoloji hırslılığında profesörlük seviyesine erişmiş biri, sabırsızlıkla yenisinin takılmasını bekliyordu. Oysa şehir meclisi, bölgede yaşanan son çete kavgasında iki robopolis ortadan kaybolunca alelacele toplanmış ve pofuduk yeşil koltuklarında döne döne, o sokağı kalıcı olarak turuncuya boyamıştı.

Polis ekranında rengi yeşilden turuncuya döndüğü anda sanki görünmez bir bulut çöreklenmişti sokağın üstüne. Genç yaşlı, kadın erkek ayrımı olmaksızın atmosferi herkes için hızla değiştirmişti.

Tanık Saffet, olaydan önceki gece, rahatsızlanan halasının yanında kalmıştı. Yeşil bölgenin turuncu bölge sınırında oturan halası, hayattaki tek akrabasıydı. Sabah işe gitmek için kestirme yol ararken de navigasyon aletinin azizliğine uğramış, tamamen yanlışlıkla bu sokağa dalmıştı.

Görgü tanıklığı sırasında bölgenin turuncu olduğunu vurgulaması boşuna değildi. Çocukları öylece bırakıp gittiğini anlatırken utanıyordu. Epeydir devam eden bir iç hesaplaşmaydı bu. Bir yandan “Kim bilir o çocuklara ne oldu?” diye hayıflanırken öbür yandan “Canımı sokakta bulmadım, orası turuncu bölge ne de olsa,” diye avunuyordu.

Olay medyaya yansıyınca, vicdanını rahatlatmak için katılmıştı duruşmaya. Aslında robotların karıştığı olaylarda tanığa pek ihtiyaç duyulmazdı; onların gelişmiş arşiv kayıtları bu ihtiyacı çoğunlukla karşılardı. Oysa Meto, anı arşivinin bir süredir arızalı olduğunu söylemişti mahkemede. Hakikaten, dijital tanık sistemi de mevcut kayıtları “deşifre edilemez” olarak tanımlamıştı.

Yani çocukla robot arasında ne yaşandıysa o anda kalmıştı. Şimdi ikisi farklı hikâyeler anlatıyordu ve hiçbir Yargıç Revan’a mantıklı gelmiyordu. Bu yüzden Saffet’in tanıklığı oldukça önemliydi.

Mahkeme salonundakiler uzun süren sessizlikten sıkılıp sabırsızlanmaya başlamıştı ki Yargıç Revan, avukatlara, “Var mı bir diyeceğiniz tanığın söylediklerine?” diye sordu. Bakışlarını sabitlediği ekrandan çekmeden, sanki birileriyle göz göze gelmekten özellikle kaçınarak. Tam olarak kararsız bir insanın tavrıyla.

Avukatı Ferda söz aldı:

“Efendim, Meto’nun yazılımında hırsızlıkla ilgili bir kod bulunmuyor. Reklam faaliyetleri için üretilen DeepLoop fenomeni

bir robottan söz ediyoruz. Onlar insanlar gibi anlamsız arzulara kapılmaz. Yine de, diyelim, Meto kapıldı; dünyaca ünlü markalar ona en iyi bisikletlerini vermek için sıraya girer. Neden çalsın?”

“İyi ama bisiklet sizin şirkette bulunmuş,” dedi Yargıç Revan.

“Meto’nun yazılımında, suç işlenen ortamdan uzaklaşmasına ilişkin bir kod bulunuyor, o devreye girmiş olmalı. Bisikleti de polise teslim etmek için şirkete getirmiş. Üstelik Ethem’in hırsızlıktan sabıkalı olduğu da, bisikletlere zaafı olduğu da biliniyor. Suçu onun işlediği ortada.”

Bu sırada, bir süredir sabırsızca ayağını sallayıp duran Avukat Volkan söz aldı. Gür kaşlarının altında gizlenen sert bakışlarını kendinden emin tavırlarla Yargıç Revan’a çevirdi:

“Hâkim bey, Ethem zaten o dükkânda çalışıyor. Çocuk işini yaparken Meto gelip bisikleti çalmış, sonra da şirkete götürmüş. Tanık beyanı da bunu doğruluyor.”

Volkan, Ferda’ya göre genç ve tecrübesizdi. Sadece Ethem gibi, maddi gücü olmayan çocuklar için çalışırdı. Yargıç Revan da onu tanır, gösterdiği çabayı takdir ederdi. Bu yüzden sesini yumuşatarak konuştu:

“Avukat bey, haklısınız da... Dükkân sahibi, o saatte dükkânın açılmasının ve o özel üretim bisikletin kapının dışında olmasının normal olmadığını söyledi.”

“Hâkim bey,” dedi Volkan, “Ethem işlediği suçların cezasını çekti. Uzun zamandır suç işlemiyor. Üstelik çaldığı bisikletleri kullanıp bırakıyordu, yani tam anlamıyla çalmıyordu bile. Savcı Cihan’ın ona bisiklet aldığı ve Ethem’in artık bisiklet çalması-

na gerek kalmadığı da biliniyor. Dükkânın sahibi, ona anahtar verecek kadar güvenmiş. Ethem'in sabah erken gelmiş olması hiçbir şeyin göstergesi değil. Kaldı ki Ethem'in huzurlu aile ortamında büyüyen bir çocuk olmadığını da biliyorsunuz.”

Yargıç Revan arkasına yaslanıp düşündü ve sonunda kararını açıkladı:

“Dosyanın, Meto'nun anı arşivini incelemek ve ayrıca hırsızlık suçunu işleyip işlemeyeceğini değerlendirmek üzere, yapay zekâ teknolojileri uzmanı Farah Deren'e gönderilmesine karar verilmiştir...”

Duruşma çıkışında Ferda yay gibi gergindi, aracına binip kapıları kilitledi. Koltuğa gömülüp gözlerini yumdu. Bir süre öyle kalıp sakinleşmeye çalıştı. Dışarıda şehir vızır vızırdı ve işleri yolunda gitmediğinde o hıza ayak uydurmakta zorlanırdı.

Az da olsa güç toplayınca aracı hareket ettirdi ve Meto'nun yaratıcısı Suat'ı aradı. Alo sesini duyar duymaz art arda dizdi kelimeleri:

“Haberler kötü. Mahkeme, dosyayı Farah adında bir bilirkişiye verdi. Eğer konuya Meto'nun anı arşivi teknolojisini kavrayabilecek kadar hâkimse, işimiz zor...”

Suat yirmi üç yaşında bir yazılım ve pazarlama dehasıydı. Sosyal medyanın nabzını nasıl tutacağını sanki içgüdüleriyle çözmüş; dijital karakteri Meto'nun kısa zamanda DeepLoop fenomeni olmasını sağlamıştı. Fakat Ferda'nın anlattıklarından, durumun vahametini kavrayabilecek olgunlukta değildi. Onu

hızlıca başından savdı ve geliştirmekte olduğu yeni dijital karakterine döndü.

Uzun süredir Meto'ya zaman ayırmıyordu. Gerek de yoktu. En başından beri farklı bir şey vardı Meto'da. Kendini hızla geliştiriyor ve bunu yaparken, aslında Suat'ın dahi bilmediği stratejiler uyguluyordu. Kısa sürede pek çokları için, onu insandan ayırt etmek imkânsız hâle gelmişti. Sonunda Meto'nun gücünü keşfeden bir teknoloji devi, haklarını devralmış, onu robotlaştırmış, ekra-na bağımlı olmaktan kurtarmıştı. Meto şirketin gücünü de arkasına alınca dünya çapında bir pazarlama harikasına dönüşmüş ve gençleri “En iyisi benim!” mottosuyla kendine bağlanmıştı.

Suat pek umursamasa da Ferda bu kıymetli robotun davasıyla ilgili kaygılanmakta haksız değildi. Meto'nun, olayla ilgili kayıtları, anı arşivinden bizzat ve kasten sildiğini öğrenmişti. Mahkemede anlatmak için makul bir hikâye uydurmuşsa da, işin aslını bilmediğinden, savunmasını sağlam temellere dayandıramadığını düşünüyordu.

Adliyenin otoparkından gergin çıkmıştı ama dışarıdaki öfkelili kalabalıkla burun buruna gelince biraz olsun değışti havası. Yaşları on dört ile on sekiz arasında değışen gençler, robopolisler bıraksa karıncalar gibi saracaklardı binayı.

Ferda kendi kendine gülümsedi. *Bizimki yine yapacağını yapmış*, diye düşündü.

Gerçekten de Meto, DeepLoop'ta olayla ilgili türlü hikâyeler anlatıyor, hayranları da onu desteklemek için duruşma günlerinde adliyenin önüne doluşuyordu.

Savcı Cihan da odasının penceresinden aynı manzaraya bakıyordu. Kalabalık, ellerinde resimler, onu desteklediklerini

gösteren türlü pankartlar, renkli boyalar ve konfetilerle Meto'nun duruşmadan çıkmasını bekliyordu. Oysa Meto güvenlik gerekçesiyle adliyeye getirilmemiş; internet üzerinden bağlanması sağlanmıştı. Eğer yayın yasağı olmasaydı Meto bütün duruşmaları canlı canlı izletirdi herkese. Bu da ona, dünyanın en çok kullanılan sosyal medya platformu DeepLoop'ta daha çok takipçi, daha çok beğeni, daha fazla izlenme olarak geri dönerdi.

Bu sırada kapı çalındı. Savcı Cihan, "Geeel!" diyerek kabul etti misafirini. Eşikte Ethem'i görünce gülümsedi. "Nasıl geçti duruşma?"

"Volkan abi iyi geçtiğini söyledi. Meto'yu bilirkişi inceleyecekmiş."

"İyi haber bu," dedi Savcı Cihan. "Otursana," diyerek Ethem'i buyur ederken kendisi de karşısındaki koltuğa yerleşti. Gözlerini çocuğun gözlerine sabitleyerek sordu:

"Aklımı kurcalayan bir şey var Ethem. Meto'nun orada ne işi vardı o saatte? Bu kadar ünlü bir robot, sabahın köründe turuncu bölgede ne arıyor? Ayrıca neden bisiklet çalmaya çalışıyor?"

"Savcı amca, bunu ben de senin kadar merak ediyorum."

Cihan, "Bu işte bir iş var ama ne?" diyerek huzursuzca yaslandı koltuğa. "Neyse, haklısın. Bakalım bilirkişi ne diyecek. Ee, evde ne var ne yok?"

"Sayende bisikletçide çalışmaya başlayınca Hüseyin evde kalmama izin vermişti. Ama şimdi Ömür abi de 'Dava sonuçlanmadan dükkâna gelme,' diyor. Hüseyin de onu bahane edip almıyor beni eve."

"Ben konuşayım."

“Yok savcı amca. Dava sonuçlansın, ben işime döneyim, sonra alır nasılsa. Havalarda fazla soğuk değil, idare ederim.”

Ethem bu cümleleri kurarken, davanın aleyhine sonuçlanabileceğini biliyordu. Ama Hüseyin, yapmak istemediği bir şeye zorlandığı zamanlarda vahşi bir hayvan gibi saldırganlaşıyor, sadece sözleriyle bile önüne geleni paramparça ediyordu. Bu yüzden Cihan ne zaman Hüseyin’le konuşsa aralarındaki gerilim daha da büyüyor, sonunda yine annesi üzülüyordu.

Cihan’ın yanından ayrılıp eve döndü. Daha doğrusu, apartmandaki dairelerin mutfak pencerelerinin açıldığı o derin kuyuya. Boşluğuna, sığınağına ve yalnızlığına...

Apartman boşluğunda yaşamak kolay değildi. Soğuk kâh yerden vuruyor, kâh çatıdan sızıyordu içeriye. Yağmur yağdığında tepesindeki boşluğu örten metal plakadan çıkan tıkırtılar Ethem'in sinirlerini bozuyordu. Hele kış aylarında, ne giyse ne örtünse ısınamıyordu. En fenası da içeriye su sızmasıydı. Böyle zamanlarda yatağı ıslanmasın diye eşyalarını toplayıp apartmanın girişine taşıırdı.

Ethem'in babası üç sene önce sırta kadem basmıştı. O zaman annesi iş aramıştı, iki çocuğuna bakabilmek için. "Eskiden olsa evlere temizliğe giderdim," diyordu ama bu işleri robotlar yapıyordu artık. Yeme içme, uyku, hastalık, sigorta, maaş gibi dertleri olmayınca robot çalıştırmak patronların işine geliyordu. Bir kere robotu satın alıyorlar, gerisini düşünmüyorlardı. Ethem'in annesi de ne yaptıysa iş bulamadı. Sonunda kirayı ödeyemeyip evden atılacakları sırada, çaresiz, Hüseyin'le evlendi.

Hüseyin'in ne iş yaptığını kimse bilmiyordu ama evi geçindirecek kadar kazanıyordu. Turuncu sokaklarda sıkça şöyle denir: "Üzümünü ye bağını sorma." Ethem'in annesi de öyle yaptı. Ama ilk zamanlarda müşfik görünen Hüseyin zamanla değişti. Bir akşam, Ethem'in de okulu bırakıp çalışması gerektiğini dilendirdi ve sonunda onu annesinin yalvarmalarına aldırmadan,

“İş bulmadan gelme!” diyerek evden kovdu. Kardeşi küçüktü, annesi karşı dursa üçü birden sokakta kalacaktı. Böylelikle anne oğul apartman boşluğunu temizlediler, oraya babasından kalma eski pamuk yatağı taşıdılar. Bir de yastıkla battaniye, tamam. Böylece o sırada on dört yaşında olan Ethem, apartman boşluğunda yaşamaya başladı. Hüseyin eve dönebilmesi için Ethem’in para kazanmasını şart koşuyordu ama turuncu bölgede yaşayan on dört yaşındaki bir çocuğu işe almaya kimse yanaşmıyordu. Çocukcağız apartman boşluğundaki ilk yedi gecesini ağlayarak geçirdi.

Aslında o haftayı takip eden sekizinci günün gecesi de böyle başlamıştı. Ethem yine yatağa kıvrılmış, kötü kaderine isyan etmeye hazırlanıyordu ki birden yanı başındaki hamamböceğini fark etti. Böcek ağır adımlarla hareket ediyor, ondan kaçmıyordu. Burnunun hizasına geldiğinde durdu ve sanki ona baktı. Ethem çok kısa bir an için, bu mahlûkatın kendi babası olduğunu geçirdi aklından ve düşünmeden elini uzattı. Fakat ahtapot gibi kıvrılan parmakları fark eden böcek, göz açıp kapayana kadar ortadan kayboldu.

“Tam da babama yakışacak hareket!” diye mırıldandı Ethem. Yataktan çıktı. Çıplak ayağına ayakkabılarını geçirip sokağa fırladı; Hüseyin’in, olmasını istediği yere...

İki gece kuşunu ve üç beş avare köpeği saymazsak dışarıda kimsecikler yoktu. Öylece durdu Ethem, yolun ortasında. Birkaç sokak öteden gelen çığlıkları dinledi. Ürperdi. Apartman boşluğuna döneceği sırada, evlerin ışıklarına takıldı gözü. Gölgeler gelip geçiyordu pencerelerden. Babasını düşündü. Gitmeseydi belki de böyle olmazdı... Gökyüzüne baktı, kapkaranlık ve kocamandı.

DİLGE GÜNEY

1 GB ADALET

**Adaletin "gigabaytlarla" ölçüldüğü bir düzende
olağandışı bir dava!
İki sanığı var; biri insan, biri robot...**

Koskoca şehir iki parçaya bölünmüş: Güvenli sayılabilecek "yeşil" bölge ile kaderine terk edilmiş "turuncu" bölge. Ethem, turuncu çizgilerin içinde hapsolmuş; internet fenomeni, teknoloji harikası Meto isimli robot ise yeşil bölgenin vücut bulmuş hâli sanki. Ve şimdi, normalde ancak rüyalarda buluşabilecek bu iki "kişi", basit görünen bir bisiklet hırsızlığının iki farklı şüphelisi...

1 GB Adalet, genç okurları adalet sistemi, çocuk hakları, sınıfsal farklılıklar ve yapay zekâ teknolojileri hakkında derin sorgulamalara itecek, gerçekle kurmaca arasında gidip gelen düşündürücü bir roman.

